

DŽILI
MAKMILAN

DOK JE

NEBO

GORELO

Preveo Mirko Bižić

 izdavaštvo **vulkan**

Beograd, 2015.

Mojoj porodici

NAPOMENA AUTORKE

Tokom istraživanja građe za ovaj roman, otkrila sam veći broj internet stranica i novina kao vredan izvor informacija. Iako sam na nekoliko mesta pominjala ove izvore u knjizi, *Dok je nebo gorelo* u potpunosti je delo mašte i svi citati i napomene su fikcija. Kao i likovi i događaji u ovom romanu, svi blogovi, internet komentari i identiteti, novinski članci, imejl-adrese i mnoge od internet stranica izmišljeni su i svaka sličnost sa stvarnim ličnostima, živim ili mrtvim, ili sa stvarnim internet stranicama, imejl-adresama, internet komentarima i identitetima, novinskim člancima i blogovima sasvim je slučajna.

Sve greške u opisivanju policijske procedure u celosti su moje, uz izvinjenje dvojici penzionisanih detektiva koji su me ljubazno savetovali tokom pisanja knjige. Bristol je prikazan stvarno onoliko koliko mi je to pošlo za rukom, iako ne postoji igralište iza parkinga u Li Vudsu, a opis Kenet Stil hausa* proizvod je moje mašte.

---

* Policijska stanica u Bristolu, nazvana po bivšem šefu gradske policije Kenetu Stilu. (Prim. prev.)

*Šta god ostalo bilo nesigurno u ovoj gomili đubreta
koju nazivamo svetom, majčinska ljubav to nije.*

Džejms Džojs

*U istinski mračnoj noći duše uvek je tri
sata ujutro, iz dana u dan.*

F. Skot Ficdžerald

PROLOG

NOVEMBAR 2013
– GODINU DANA KASNIJE

REJČEL

U očima drugih, često nismo ono što zamišljamo da smo.

Kada tek upoznamo nekoga, možemo da nastupimo na najbolji način i predstavimo se u najboljem svetlu, ali da to ipak uradimo užasno pogrešno.

To je klopka života.

Mnogo sam razmišljala o tome otkad je moj sin Ben nestao, i svaki put kad pomislim na to, takođe mi se nameće pitanje: ako nismo ono što zamišljamo da jesmo, da li je to onda i bilo ko drugi? Ako postoji tako velika mogućnost da nas drugi procene pogrešno, kako onda možemo biti sigurni da je naša procena tih drugih verodostojna?

Možete da uvidite kuda vodi ovakav moj sled misli.

Treba li da se oslonimo na nekoga ili mu verujemo samo zato što predstavlja neki autoritet, ili je član porodice? Da li je ijedno od naših prijateljstava ili ijedan od naših odnosa stvarno zasnovan na sigurnim temeljima?

Kada zapadnem u razmišljanja, razmatram koliko bi drugačiji moj život mogao biti da sam bila dovoljno mudra i razmotrila ove stvari pre nego što je Ben nestao. Ako mi je raspoloženje mračno, krivim sebe što to nisam učinila, a moje misli, koje se stalno iznova ponavljaju i parališu me, danima me kažnjavaju zbog toga.

Pre godinu dana, posle Benovog nestanka, učestvovala sam na konferenciji za štampu koja je prenošena preko televizije. Moja uloga je bila da zamolim za pomoć u njegovom pronalaženju. Policija mi je dala spremljen tekst da ga pročitam. Pretpostavljala sam da će ljudi koji budu gledali tu konferenciju automatski razumeti ko sam ja, da će videti kako sam ja majka čije je dete nestalo i kojoj nije stalo ni do čega drugog osim da ga vrati.

Džili Makmilan

Mnogi ljudi koji su gledali prenos, većina njih koji su se oglasili, mislili su suprotno. Optužili su me za grozne stvari. Nisam shvatila zašto, dok nisam odgledala snimak konferencije – i te kako prekasno da umanjim štetu – ali tada je razlog odmah postao očigledan.

Bilo je to zato što sam izgledala kao plen.

Ne molećivi plen – recimo, antilopa krupnih očiju koja poskakuje na vretenastim nogama – nego plen koji je izmoren, klonuo od bežanja i blizu svog kraja. Pokazala sam svetu lice izobličeno od emocija i okrvavljeno od povreda, telo koje je drhtalo od bola i glas koji je zvučao kao da je grubo istisnut iz sasušenog grla. Ako sam ranije zamišljala da će mi iskreno predstavljati same sebe i mojih emocija, koliko god ogoljenih, možda pribaviti neko saosećanje i podstaknuti ljude da mi pomognu u potrazi za Benom, pogrešila sam.

Posmatrali su me kao cirkusku nakazu. Plašila sam ljude, jer sam bila neko kome se dogodilo najgore, i okrenuli su se na mene kao čopor pasa.

Naknadno sam zahtevala da se ponovo pojavim na televiziji. Uostalom, ovo je bio senzacionalan slučaj. Uvek su me odbijali. Jednom su se opekli sa mnom i nisu želeli da to ponove.

To me ipak nije sprečilo da zamišljam kako bi mogao da se odvija taj intervju. Zamišljala sam udoban televizijski studio i voditelja prijatnog izgleda koji kaže: „Ispričajte nam nešto o sebi, Rejčel.“ On se udobnije smešta u svojoj stolici, prijateljski okrenut ka meni, kao da smo se sreli da proćaskamo u kafani. Izraz njegovog lica je onakav kakav bi neko mogao da ima dok gleda kako mu pripremaju koktel, ili zdelicu sladoleda, ako vam se tako više sviđa. Razgovaramo, i on me bez žurbe navodi da se otvorim, dopuštajući mi da ispričam svoju stranu priče. Ja zvučim dobro. Kontrolišem se. Uklapam se u prihvatljivu predstavu o majci. Moji odgovori su promišljeni. Ne upućuju izazov. Ni u jednom trenutku ne tkam oko sebe mrežu sumnje time što sam izlanula neke stvari koje su samo u mojoj glavi zvučale kao da su u redu. Ne dešava mi se da se batrgam, pa posle toga klonem.

Ovo je maštarija koja je mogla da me obuzima po nekoliko dugih minuta. Ishod je uvek bio isti: zamišljeni intervju bi prošao zaista dobro, zapravo sjajno, a najbolje od svega je bilo to što mi voditelj nije postavljao pitanje koje sam najviše mrzela. To je pitanje koje mi je postavljao iznenađujuće veliki broj ljudi. Evo kako je ono moglo da zvuči u njihovoj formulaciji: „Pre nego što si otkrila da je Ben nestao, da li si imala neki predosećaj da bi nešto moglo da mu se dogodi?“

Dok je nebo gorelo

Mrzela sam to pitanje, jer je ukazivalo na neku vrstu zanemarivanja dužnosti s moje strane. Ukazivalo je na to da bih, u slučaju da sam imala bolju majčinsku intuiciju, da sam bila bolja majka, osetila da mi je dete u opasnosti, ili je bar *trebalo* da to osetim. Kako sam odgovarala na to? Samo bih rekla: „Ne.“

To je sasvim jednostavan odgovor, ali ljudi su me često gledali ispitivački, nabranih obrva i sa onim naročitim izrazom kada želja da nekoga ogovarate nadilazi saosećanje prema njegovoj patnji. Blago namrštena čela i ispitivačke oči pitale su me: *Stvarno? Jesi li sigurna? Kako je to moguće?*

Nikada nisam pojašnjavala moj odgovor. „Ne“ je bilo sve što je trebalo da znaju.

Ograničavala sam svoj odgovor, jer je moje poverenje u druge narušeno onim što se dogodilo, naravno. U mnogim mojim odnosima sa ljudima zadržala se sumnja, poput krhotina slomljenog stakla, nevidljivih ali sposobnih da puste krv čak i nakon što pomislite da ste ih sve uklonili.

Ima samo nekoliko ljudi koje poznajem a kojima sada mogu da verujem, i oni su mi oslonac u životu. Oni znaju čitavu moju priču.

Jedan deo mene misli kako bih bila spremna da razgovaram sa ostalima o onome što se dogodilo, ali samo ako bih mogla biti sigurna da me slušaju. Morali bi me pustiti da dođem do kraja moje priče bez prekidanja ili presuđivanja, i morali bi da shvate da sve što sam radila – radila sam zbog Bena. Neki od mojih postupaka bili su ishitreni, neki opasni, ali svi su bili preduzeti zbog mog sina, jer su moja osećanja prema njemu bila jedina istina za koju sam znala.

Ako bi neko mogao podneti da sasluša čitavu moju dugačku priču, kao svat koji sluša starog mornara*, onda bih mu zauzvrat za njegovo vreme, strpljenje i razumevanje ispričala svaku pojedinost. Mislim da je to poštena razmena. Uostalom, svi volimo da se posredno uzbuđujemo zbog jezivih iskustava iz života drugih ljudi.

Stvarno nikad nisam razumela zašto nismo smislili englesku reč za *Schadenfreude*** . Možda se stidimo da priznamo da to osećamo: bolje je održavati iluziju da smo mi savršeno ispravni.

Moj širokogrudi slušalac nesumnjivo bi bio iznenađen mojom pričom, jer o mnogo onoga što se dogodilo uopšte nije izveštavano. Bilo bi to kao

---

* Asocijacija na *Baladu o starom mornaru*, čuvenu poemu Samjuela Tejlora Kolridža, koja se često smatra začetkom britanske romantičarske književnosti. (Prim. prev.)

** Nem. Doslovno: zloradost, radovanje tuđoj muc. (Prim. prev.)

Džili Makmilan

da dobija sopstvenu ekskluzivnu reportažu. Kada zamišljam kako govorim tom fiktivnom slušaocu moju priču, mislim da bi ona počela ispravnim odgovorom na ono omraženo pitanje, po prvi put, jer je ono bitno. Počela bih priču ovako:

Pre nego što je Ben nestao, nisam imala nikakav predosećaj. Baš nikakav. Imala sam nešto drugo na umu. Bila sam prezauzeta razmišljanjem o novoj ženi mog bivšeg supruga.

DŽIM

Evo spiska svega onoga što sam nekada držao pod kontrolom: posao, veza, porodica.

Evo problema koji sada imam: misli u mojoj glavi.

One me podsećaju svakog sata, ponekad i iz minuta u minut, na gubitak, i na postupke koji se ne mogu poništiti, koliko god to čovek želeo.

Tokom nedelje se bacam na posao, kako bih pokušao da izbrišem te misli.

Vikendi predstavljaju veći izazov, ali pronalazim načine da i njih ispunim: vežbam, još malo radim, pa onda ponavljam.

Noći me najviše muče, jer se tada misli neprestano iznova vrte u mojoj glavi i sprečavaju me da spavam.

Kada sam bio student, naučio sam ponešto o nesanici. Studirao sam nadrealističku poeziju i čitao sam da lišavanje sna može da ima psihodeličan, halucinogeni učinak na um; da ono poseduje potencijal da oslobodi rezerve kreativnosti koje su duboko skrivene i da može da vam proširi životne vidike i duhovnost.

Moja nesanica nije takva.

Moja nesanica čini me očajnom dušom bez mira i spokoja. Nema kreativnosti, samo beznađe i frustracija.

Svake noći kada legnem u krevet, strepim od ove neizbežnosti, jer kad spustim glavu na jastuk, koliko god umoran bio, koliko god čeznuo za odmorom od sopstvenih misli, svi delovi mene kao da se udruže i zavere da me drže budnog.

Postajem izuzetno svestan potencijalnih stimulansa oko sebe, i svaki deluje kao bol i napast.

Od mog meškoljenja glatki čaršav ispod mene se zgužva i na njemu nastanu grebeni i kanali, kao na sasušenoj zemlji izgrebanoj kandžama životinje. Ako pokušam da ležim mirno, s rukama sklopljenim na grudima, onda mi lupanje srca otežava disanje. Ako ležim bez pokrivača, vazduh u sobi čini

da mi se koža naježi i pecka, kolika god bila temperatura. Ako se sklopčam, osećam samo jaku i uzavrelu klaustrofobiju, koja mi otima vazduh iz pluća i tera me na znojenje, tako da mi krevet deluje kao bara ustajale vode u kojoj sam prinuđen da se kupam.

Dok se tako znojim u krevetu, osluškujem zvuke grada napolju: povike neznanaca, buku kola, motora, sirene, šuškanje krošnji drveća koje pomera vetar, a ponekad baš ništa. Zvučna praznina.

Ima noći kada me tišina muči i ja ustanem, obično mnogo iza ponoći, i ponovo se obučem, pa onda hodam ulicama ispod narandžastog sjaja uličnih svetiljki, kada je jedini život senovito komešanje na ivicama mog vidnog polja, možda lisica u pokretu, ili neki slomljen čovek u mračnom ulazu.

Ali čak ni šetnja ne može da mi razbistri um u potpunosti, jer dok pravim jedan korak za drugim, još više strepim od povratka u stan, u krevet, u njegovu prazninu, u moju budnost.

I, najgore od svega, strepim od misli koje će mi ponovo zaposesti um.

One me vode pravo u ona mračna ali jasno vidljiva mesta koja sam toliko želeo da potisnem iz svesti tokom dana. One pronalaze ta skrivena mesta i otključavaju ih, silom otvaraju vrata, čupaju daske koje su bile zakucane preko prozora i puštaju svetlost unutra, u mračne ćoškovke. Mislim o tome kao o mestu obasjanom grubom svetlošću, poput mesta zločina. Glavna pozornica: Benedikt Finč. Njegove bistre plave oči susreću se s mojima, i u njima je pogled tako nedužan da deluje kao optužba.

Kasno, u sitne sate, ponekad utonem u san za kojim čeznem, ali problem je što to nije osvežavajuće crnilo, šansa da se moj um privremeno isključi. Čak mi ni san ne daje počinak, jer je prepun košmara.

Ali, bilo da spavam ili bdim, kada ustanem ujutro, često sav vonjam i dehidriran sam, izmožden pre nego što je dan i započeo. Možda mi je jastuk okvašen suzama, i najčešće mi čaršav ne natapa znoj, i suočavam se sa jutrom uz osećaj straha da nesanica nije samo zamaglila granice između dana i noći nego da me je takođe izbacila iz ravnoteže.

Mislim da sam, pre nego što mi se ovo dogodilo, možda potcenjivao i moć obnavljanja koju ima san i destruktivnu moć rasturene psihe. Nisam shvatao da vaš um može da oboli, a da to uopšte i ne primetite: mračno, nepopravljivo i narastajućom brzinom.

Previše se stidim da ikom drugom ispričam ove stvari, i činjenicu da efekti moje nesаницe ostaju uz mene kad svane dan, utkani u njegovu tkivo. Iscrpljenost koju oni donose čini da mi kafa ima metalan ukus i da mi pomisao na hranu bude nepodnošljiva. Čini da žudim za cigaretom čim se

Dok je nebo gorelo

probudim. To ispunjava moju vožnju biciklom do posla adrenalinom, tako da sam napet i vozim opasno blizu ivičnjaka, pogrešno procenjujem brzinu na raskrsnici i tupi zvuk naglog kočenja auta iza mene tera moje noge da bolno brzo okreću pedale.

U kancelariji, rani sastanak: „Da li si dobro?“, pita moj glavni inspektor. Ja klimam glavom, ali mogu da osetim kako mi znoj izbija po čelu. „Dobro sam“, kažem. Izdržim još deset minuta, pre nego što neko drugi upita: „Šta ti misliš, Džime?“

Trebalo bi da mi to pitanje godi. To je prilika da se istaknem, da se dokažem. Pre godinu dana, to bih i uradio. Sada se fokusiram na iskrzanu plastiku na vrhu moje olovke. Kroz koprenu iscrpljenosti moram se prisiliti da podignem glavu i pogledam tri lica oko mene, ispunjena iščekivanjem. Mogu da mislim samo na to kako mi je nesаница pomutila jasnoću uma. Osećam kako mi se panika širi po telu kao da je ubrizgana u njega poput droge, protiče mi kroz arterije, vene i kapilare dok me ne onesposobi. Tiho izlazim iz prostorije i, kada se nađem napolju, udaram pesnicom u zid dok mi zglavci ne prokrvare.

Nije prvi put da se ovo dešava, ali je prvi put da su ispunili svoju pretnju kako će me poslati psihologu.

Ona se zove doktorka Frančeska Maneli. Jasno mi stavljaju na znanje da ću, ako ne budem odlazio na sve zakazane termine i aktivno učestvovao u diskusijama sa doktorkom Maneli, biti izbačen iz odeljenja za kriminalističke istrage.

Imali smo uvodni sastanak. Ona traži od mene da napišem izveštaj o slučaju Benedikta Finča. Počinjem time što zapisujem moje primedbe.

IZVEŠTAJ ZA DR FRANČESKU MANELI O DOGAĐAJIMA U VEZI SA SLUČAJEM BENE- DIKTA FINČA, PO VIĐENJU DETEKTIVA INSPEKTORA DŽEJMSA KLEMA, POLICIJSKA STANICA EJVNON I SAMERSET

POVERLJIVO

Voleo bih da započnem ovaj izveštaj formalno iznoseći primedbe koje imam i na pisanje samog izveštaja, i na odlaske na terapijske seanse sa doktorkom Maneli. Iako verujem da je namenska policijska zdravstvena služba korisna, takođe verujem i da bi policajci i drugo osoblje trebalo da koriste njene usluge na dobrovoljnoj bazi. Trebalo bi da iznesem ovu pritužbu formalno kroz zvanične kanale.

Shvatam da je svrha izveštaja opisivanje događaja do kojih je došlo tokom istrage slučaja Benedikta Finča iz mog ugla posmatranja. Ovo će obezbediti osnovu za diskusiju između mene i doktorke Maneli, s ciljem da se ustanovi da li će za mene biti korisno da od nje dobijam dugoročnu podršku, kako bih se pozabavio određenim problemima proisteklim iz moje uključenosti u taj slučaj i nekim ličnim problemima koji su me takođe pogodili otprilike u to vreme.

Shvatam da bi u izveštaj trebalo da uvrstim pojedinosti iz mog privatnog života kada je to od značaja, uključujući i situacije kada se oni odnose na detektivku Emu Džang, pošto će to omogućiti doktorki Maneli da stekne celokupan uvid u moje procese donošenja odluka i motivaciju tokom perioda dok je slučaj bio otvoren. Napredak u samom toku pisanja mog izveštaja pratiće doktorka Maneli, i ono što joj svake nedelje dostavim predstavljaje osnovu za seanse na kojima ću razgovarati sa doktorkom Maneli.

Doktorka Maneli posavetovala me je da veći deo ovog izveštaja treba da bude opis mojih ličnih sećanja na ono što se dogodilo, iako bi on mogao da uključuje i transkripte naših razgovora ili drugi materijal kada ona to bude smatrala za shodno.

Pristajem da uradim ovo samo pod dogovorenim uslovom da će sadržaj ovog izveštaja ostati poverljiv.

Detektiv inspektor Džejms Klemo